

Σπάνιο οπτικό υλικό από την Γερμανική Κατοχή και Το ΟΧΙ του κλήρου (της Ορθόδοξης Εκκλησίας)

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Το βλέμμα της εξοικείωσης με τον θάνατο...

Δεν έχει διαφορά αν είσαι έτοιμος να σκοτώσεις ή να σκοτωθείς...

Απλά κοιτάς τον θάνατο με παγερό βλέμμα, χωρίς συναίσθημα, με κόρη διασταλμένη... Έτοιμος/η για ΟΛΑ!

Η σφαίρα που θα έτρωγε εντός ολίγων ωρών **η Ελληνίδα γερόντισσα**

δεν ήταν τίποτε μπροστά σε αυτό που έζησε εκείνη την στιγμή ο γερμανός στρατιώτης!

«Και κοίταξαν τον θάνατο κατάματα... Κι ο Χάρος εφοβήθηκε από τέτοιο θάρρος!»
([Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ](#))

Πίνακας ζωγραφικής του Αλέξανδρου Αλεξανδράκη, ο οποίος πολέμησε, ως δεκανέας πολυβολητής, με το όπλο και την ξιφολόγχη στο ένα χέρι και με το άλλο ζωγραφίζοντας τον πόλεμο όπως τον ζούσε, στο μέτωπο.

1. Σπάνιο οπτικό υλικό από την Γερμανική Κατοχή.

2. Το ΟΧΙ του κλήρου (της Ορθόδοξης Εκκλησίας) κατά των επιδρομών και κατακτητών (1940-1944)

Επιμέλεια αφιερώματος [Σοφία Ντρέκου](#)

1. Σπάνιο οπτικό υλικό από την Γερμανική Κατοχή

Κατά την διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής στην Ελλάδα (1941-44), ένας πρώην αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού και μετέπειτα επιχειρηματίας, ο Άγγελος Παπαναστασίου, αποτύπωσε κάποιες εικόνες της περιόδου εκείνης στην κινηματογραφική του μηχανή.

Ένα εγχείρημα, ιδιαίτερος δύσκολο και επικίνδυνο, δεδομένου ότι η φωτογράφιση ή κινηματογράφιση άνευ άδειας από τον εχθρό, τιμωρούνταν διά της θανατικής ποινής. Ο Παπαναστασίου, με κίνδυνο της ζωής του, έκρυβε την μηχανή του σε μια καραβάνα συσσιτίου για να μην κινήσει υποψίες και κατέγραφε κρυφά εικόνες, τόσο από την καθημερινότητα, αλλά και -κυρίως- σκληρές εικόνες από τα δεινά που επέφερε η Κατοχή.

Το κινηματογραφικό υλικό τού Παπαναστασίου, χρησιμοποιήθηκε στην Δίκη της Νυρεμβέργης, ως αποδεικτικό στοιχείο των εγκλημάτων που διέπραξαν οι Γερμανοί στην Ελλάδα.

Το 1978, οι υπεύθυνοι τού Πολεμικού Μουσείου, δανείστηκαν την ταινία από την κόρη τού Παπαναστασίου, Λουκία, για μία και μόνη προβολή. Πριν την επιστρέψουν όμως, αφαίρεσαν σημαντικό τμήμα τού υλικού (18' από τα περίπου 45'), χωρίς να δώσουν πειστική εξήγηση.

Όπως λέγεται, ο κύριος λόγος που «εξαφανίστηκαν» σκηνές από το υλικό, οφείλεται στο ότι σε κάποιες απ' αυτές εμφανίζονται δωσίλογοι εν ώρα δράσης. ([πηγή by Siglitiki \(Drekou\) το 2011](#))

ΒΙΝΤΕΟ: «1940. Μέρη Γερμανικής Κατοχής. Η καθημερινότητα των Ελλήνων». Σπάνιες στιγμές της γερμανικής κατοχής από τον κινηματογραφιστή εκείνης της εποχής, Άγγελο Παπαναστασίου. ET-1, Αφιέρωμα στη δεκαετία του 1940, 28 Οκτωβρίου 2012.

2. Το ΟΧΙ του κλήρου (της Ορθόδοξης Εκκλησίας) κατά των επιδρομών και κατακτητών (1940-1944) Εύδοξία Αύγουστίνου, Φιλολόγος - Θεολόγος

«Νεκρός για τον κόσμο»

Άναμφισβήτητα τό έπος τού 1940 ανήκει σέ όλους τους Έλληνες. Όλος ο λαός μας τότε ένωμένος μέ μία ψυχή, χωρίς κανένα δισταγμό, όρθωσε τό ανάστημά του στόν όρμητικό χείμαρρο τού φασισμού καί τού ναζισμού. Έτσι, από αύτήν τήν τιτάνια μάχη, πού ξεκίνησε τή Δευτέρα 28 Οκτωβρίου 1940, δέν θά ήταν δυνατό νά άπουσιάζει ή Έκκλησία μας, ό ρόλος τής όποίας σήμερα μονίμως άγνοείται ή συστηματικά άποσιωπάται. Καί, όπως πάντοτε, έτσι καί τό 1940 έσπευσε νά καταγράψει μέ πράξεις ήρωισμού καί αντίστασης τήν άπροσκύνητη θέλησή της καί νά φανεί άλλη μία φορά ό φύλακας άγγελος τού πονεμένου λαού καί ό θύλακας τής σωτηρίας του.

Μέ τήν κήρυξη τοῦ πολέμου ἡ ἱερά Σύνοδος ὑπό τήν προεδρία τοῦ Ἀθηνῶν Χρυσάνθου ἐξέδωσε διάγγελμα πρὸς τόν λαό: «Ἡ Ἐκκλησία εὐλογεῖ τά ὄπλα τά ἱερά (*) καί πέποιθεν ὅτι τά τέκνα τῆς Πατρίδος εὐπειθῆ εἰς τό κέλευσμα Αὐτῆς καί τοῦ Θεοῦ, θά σπεύσωσιν ἐν μιᾷ ψυχῇ καί καρδίᾳ νά ἀγωνισθῶσιν ὑπέρ βωμῶν καί ἐστιῶν καί τῆς ἐλευθερίας καί τιμῆς, καί... θά προτιμήσωσι τόν ὠραῖον θάνατον ἀπό τήν ἄσχημον ζωήν τῆς δουλείας... Ἐπιρρίψωμεν ἐπί Κύριον τήν μέριμναν ἡμῶν...».

(*«N»: Σχήμα λόγου, που παραπέμπει στον ὄρκο των αρχαίων Αθηναίων εφήβων «ου καταισχυνώ ὄπλα τα ἱερά...». Ἡ Ἐκκλησία δεν εὐλογεῖ τα ὄπλα, ἀλλά τους στρατιῶτες ως ἀνθρώπους).

Τότε, χωρίς χρονοτριβή, ὀγδόντα τέσσερις κληρικοί ὄλων τῶν βαθμίδων ἐγκαταλείποντας τίς ἄλλες ἐπείγουσες ὑποχρεώσεις καί διακονίες τους σκαρφάλωσαν χωρίς ποτέ κάποιον νά ἐπιστρέψουν στά βουνά τῆς Βορείου Ἡπείρου, γιά νά ἐνισχύσουν τόν Ἕλληνα στρατιῶτη μέ τά πύρινα κηρύγματα τους, τήν ἐξομολόγηση, τή θεία Λειτουργία. Συμπορεύθηκαν μαζί του στή δόξα, μά καί στήν ὀδύνη καί στή θανή. Πόσες φορές δέν δρόσισαν τά φρυγμένα χεῖλη τῶν στρατιωτῶν, δέν σκούπισαν τά δάκρυα καί τόν ἰδρώτα τους, περιθάλποντας τούς ἥρωες, σάν νά ἔταν δικοί τους! Κι ἄλλοτε πάλι νεκροστόλισαν καί κήδευσαν τούς λιονταρόψυχους πού θυσιάστηκαν στό πεδίο τῆς μάχης.

Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσάνθος (κατά κόσμον Χαρίλαος Φιλιππίδης, Γρατινή Ροδόπης, 1881 – Αθήνα, 28 Σεπτεμβρίου 1949) ήταν Έλληνας θεολόγος και ακαδημαϊκός (1940) και μία από τις μεγάλες μορφές της Ορθοδόξου Εκκλησίας των νεοτέρων χρόνων, Μητροπολίτης Τραπεζούντας (1913-1938) και Αρχιεπίσκοπος Αθηνών (1938-1940).

Κι όταν τον Άπρίλιο του 1941 οι Γερμανοί μπήκαν νικητές στην Ελλάδα, πάλι η Έκκλησία έπωμίσθηκε τό μεγάλο βάρος για τή διάσωση του λαού. Πρῶτος σήκωσε τή σημαία τῆς Ἀντίστασης ὁ «ὑπέρτατος πνευματικός ἡγέτης» [ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσάνθος](#). Ἀρνήθηκε νά συμμετάσχει στήν ἐπιτροπή παράδοσης τῆς πόλης τῶν Ἀθηνῶν ἀρνήθηκε νά τελέσει Δοξολογία στόν μητροπολιτικό ναό τῶν Ἀθηνῶν ἀρνήθηκε νά ὀρκίσει τήν κατοχική Κυβέρνηση Τσολάκογλου, μέ τίμημα τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τόν θρόνο του.

Διάδοχός του ὁ «φιλόστοργος καί ἄκαμπτος πατριώτης» [Δαμασκηνός](#) ἀποδείχτηκε μεγάλη καί ἡγετική προσωπικότητα. Ἰδρυσε τόν Ἑλληνικό Ὄργανισμό Χριστιανικῆς

Άλληλεγγύης (Ε.Ο.Χ.Α.) καί ἀπηύθυνε ἀγωνιώδεις ἐκκλήσεις στόν ἀνά τόν κόσμο Ἐρυθρό Σταυρό γιά ἀποστολή βοήθειας πρός τόν κακουχούμενο ἑλληνικό λαό.

Περιδιαβαίνοντας τά μονοπάτια τῆς ἱστορίας κλίνουμε εὐλαβικά τό γόνυ μπροστά στή μεγαλοσύνη τῶν Πατέρων μας: Ὁ θαρραλέος μητροπολίτης Ἰωαννίνων Σπυρίδων Βλάχος ἀπό τήν πρώτη στιγμή βρέθηκε στό Μέτωπο καί μπῆκε πρῶτος μαζί μέ τούς στρατιῶτες στό ἐλεύθερο Ἀργυροκάστρο. Ὁ μητροπολίτης Μυτιλήνης Ἰάκωβος ὁ Α΄, ὅταν οἱ Γερμανοί εἰσῆλθαν στήν πόλη τῆς Μυτιλήνης, ἐνώπιον τοῦ ἀνώτατου γερμανοῦ στρατιωτικοῦ διοικητῆ δήλωσε τεταγμένος ἀπό τόν Θεό νά προστατεύει τό ποίμνιό του.

Ὁ μητροπολίτης Δημητριάδος Ἰωακείμ, μετά τούς βομβαρδισμούς πού ὑπέστη ὁ Βόλος μένει ἐκεῖ, συγκακουχούμενος μέ τόν λαό τοῦ Θεοῦ προσπαθώντας νά τόν ἐμπνεύσει.

Ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος στήν ἀπαίτηση τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητῆ νά τοῦ ὑποδείξει ὁμήρους προσῆλθε στή γερμανική Κομμουντατούρ μέ κάποιους ἱερεῖς καί δήλωσε: «Ἐμεῖς εἴμεθα οἱ ζητηθέντες ὄμηροι».

Παρόμοιο γεγονός συνέβη στη Ζάκυνθο: Μια-δυο μέρες πριν φτάσουν στη Ζάκυνθο, ο φρούραρχος Πάουλ Μπέρεντς κάλεσε στο γραφείο του τον μητροπολίτη Χρυσόστομο και τον δήμαρχο Λουκά Καρρέρ. «Ἐχετε 24 ὥρες να μου παραδώσετε μια λίστα με τα ονόματα όλων των Εβραίων που ζουν εδώ και με τα περιουσιακά τους στοιχεία», τους προειδοποίησε. Εκείνοι, πράγματι, επέστρεψαν πριν λήξει η διορία με ένα φάκελο. Ο Μπέρεντς τον άνοιξε, αλλά στο χαρτί που περιείχε ήταν γραμμένα μόνο δύο ονόματα: τα δικά τους. «Αν πειράξετε αυτούς τους ανθρώπους, θα πάω μαζί τους και θα μοιραστώ τη μοίρα τους», του είπε στα Γερμανικά ο Χρυσόστομος, ο οποίος είχε σπουδάσει στο Μόναχο.

Ο Γέροντας Φιλόθεος Ζερβάκος (1884-1980)
ἦταν καλόγερος και ηγούμενος
της μονής Ζωοδόχου Πηγῆς Λογγοβάρδας
Πάρου

«N»: Το τελευταίο θυμίζει την αυτοπροσφορά του αγίου γέροντα [Φιλόθεου Ζερβάκου](#) να εκτελεστεί από τους Γερμανούς, με την οποία έσωσε από την εκτέλεση ομήρους που είχαν συλλάβει οι κατακτητές στην Πάρο.

Πόσα επίσης χρωστᾶ τό Αἴγιο στόν ἀρχιμανδρίτη Κωνστάντιο Χρόνη (μετέπειτα Ἀλεξανδρουπόλεως), ὁ ὁποῖος τό ἔσωσε ἀπό ὀλοκληρωτική καταστροφή, ὅταν ὁ γερμανός στρατιωτικός διοικητής τό ἀπειλοῦσε μετά τίς σφαγές στά Καλάβρυτα.

Ὁ μετέπειτα μητροπολίτης Τρίκκης καί Σταγῶν Διονύσιος Χαραλάμπους, ἐνῶ βρισκόταν ἔγκλειστος στό στρατόπεδο συγκεντρώσεως τῶν Γερμανῶν «Π. Μελᾶ» στή Θεσσαλονίκη, τοῦ ἐξασφαλίσθηκε ἡ δυνατότητα νά ἐλευθερωθεῖ. Δέν τή δέχθηκε. Ἔμεινε μέ τούς συγκρατούμενούς του, γιά νά τούς ἐνισχύει. Ὁδηγήθηκε στό Ἄουσβιτς καί ἔφθασε «παραπλήσιον θανάτου».

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος Παπανικολόπουλος, μετέπειτα μητροπολίτης Ἐδέσσης καί Πέλλης τή Μεγάλη Πέμπτη τοῦ 1941 μέ τά φλογερά του λόγια κατάφερε νά σώσει ἀπό τούς βομβαρδισμούς καί τόν ἐξευτελισμό τό ἱστορικό θωρηκτό «Ἀβέρωφ».

Ἀλλά καί «ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης», γράφει ὁ Στέφανος Μυλωνάκης «οὐδέποτε οὐδαμῶς ὑστέρησεν εἰς ἐκδηλώσεις πατριωτισμοῦ, θυσίας καί ὀλοκαυτωμάτων... Ἄπαντες... εὐρέθησαν ἀμέσως εἰς τάς ἐπάλξεις καί προμαχῶνας τῆς προσφιλοῦς

πατρίδος... Βλέπομεν καί πάλιν ἐπισκόπους τραυματιζομένους... φυλακίζομένους... τυφεκίζομένους πλήν οὐδέποτε ἐνδίδοντας ἢ ὑποχωροῦντας».

Στόν ἀγώνα ἀκόμη συμμετεῖχαν δυναμικά καί τά μοναστήρια μας, πού πάντοτε στάθηκαν οἱ κυματοθραῦστες τῶν βαρβαρικῶν ἐπιθέσεων. Κάποια καταστράφηκαν ἀπό τούς κατακτητές, ἄλλα λεηλατήθηκαν, πυρπολήθηκαν, ἀνατινάχθηκαν, πλήρωσαν βαρύ τόν φόρο τοῦ αἵματος. Ἰδιαιτέρως ἀναφέρουμε τά μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τῆς Ὑδρας, τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων στή Σπάρτη, τῆς Δαμάστας στή Λαμία, τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καί τῆς Ἁγίας Λαύρας, τῆς Βελλᾶς στή Ἰωάννινα πού μετατράπηκε σέ Νοσοκομεῖο.

Ἄτελείωτο τό συναξάρι τῶν ἐθνομαρτύρων κληρικῶν μας, πού προμάχησαν γιά νά ἀναπνέουμε ἐμεῖς τόν ζεῖδωρο ἄνεμο τῆς ἐλευθερίας!

Γιά τίς τόσες ὅμως θυσίες καί τήν «κένωση» τήν ὁποία ὑπέστη ἡ Ἐκκλησία μας, χάριν τοῦ Γένους μας, δέχεται διαρκῶς ταπεινώσεις καί ἀμφισβητήσεις ἀπό ἐκεῖνους πού κατά λόγον δικαιοσύνης τῆς χρωστοῦν εὐγνωμοσύνη. Ἄς μᾶς συγχωρέσει ὁ Θεός γιά τήν ἀφροσύνη μας καί τά ὀλέθριά μας λάθη.

Ο Αυγουστίνος Καντιώτης (1907-2010) ἦταν Ἕλληνας Ορθόδοξος ἐπίσκοπος που διετέλεσε Μητροπολίτης Φλωρίνης, Πρεσπών καί Εορδαίας ἀπό το 1967 ἕως καί το 2000.

Προσθήκη «N»: Παρόμοια δράση ἀνέπτυξε ὁ μετέπειτα μητροπολίτης Φλωρίνης [Αυγουστίνος Καντιώτης, ως ιεροκήρυκας.](#)

1935: Γίνεται μοναχός καί παίρνει τὸ ὄνομα Αυγουστίνος. Χειροτονεῖται διάκονος ἀπό τὸν μητροπολίτη Ακαρνανίας Ιερόθεο.

1941: Μετατίθεται στη μητρόπολι Ιωαννίνων και υπηρετεί ως ιεροκήρυξ.

1941 (Χριστούγεννα): Μπροστά στους Ιταλούς κατακτητάς και χοροστατούντος του μητροπολίτου Ιωαννίνων Σπυρίδωνος Βλάχου, μετέπειτα αρχιεπισκόπου Αθηνών, κηρύττει από τον άμβωνα πατριωτικά.

Οι Ιταλοί, ενωχλημένοι, εκδίδουν ένταλμα συλλήψεώς του. Ο δεσπότης, για να τον προστατεύσει, δεν του επιτρέπει να κηρύττει. Τότε ο ιεροκήρυκας, βλέποντας ότι η παραμονή του στα Ιωάννινα περιττεύει, αφήνει εκεί τη μητέρα του και εν καιρώ χειμῶνος φεύγει. Οι Ιταλοί σε έφοδο, που κάνουν στο σπίτι του, δεν τον βρίσκουν και συλλαμβάνουν τη γερόντισσα μητέρα του.

1942: Έρχεται στη Μακεδονία. Στα Γιαννιτσά μαθαίνει, από Έλληνα αστυνομικό, για το ένταλμα συλλήψεώς του που έχουν εκδώσει οι Ιταλοί.

1942: Στα Γιαννιτσά ο μητροπολίτης Εδέσσης και Πέλλης Παντελεήμων τον χειροτονεί πρεσβύτερο.

1942: Μετατίθεται στη μητρόπολι Θεσσαλονίκης και από κεί παίρνει διαδοχικές αποσπάσεις στο Κιλκίς, στη Βέροια, στην Έδεσσα και στη Φλώρινα.

Στη Φλώρινα ελέγχει από του άμβωνος το μητροπολίτη του Βασίλειο, διότι έμνε στην Αθήνα και πήγαινε εκεί μόνο τα Χριστούγεννα και το Πάσχα, ενώ η προπαγάνδα στην επισκοπή του ωργιάζε. Ο μητροπολίτης ενημερώνεται τηλεφωνικώς και του στέλνει την απόλυσί του τηλεγραφικώς.

Με την απομάκρυνσι όμως από τη Φλώρινα ο Θεός σώζει τον ιεροκήρυκα Αυγουστίνο από άλλο μεγαλύτερο κακό. Οι Γερμανοί κατακτηταί συλλαμβάνουν 10 πατριώτες και τους κρεμούν έξω από το χωριό Πρώτη - Φλωρίνης· θα ήταν μεταξύ των απαγχονισθέντων.

1943-1945: Μετατίθεται στην Κοζάνη. Ο επίσκοπος Κοζάνης Ιωακείμ Αποστολίδης έχει βγει στα βουνά. Τα χωριά καίγονται απο τους Γερμανούς και ο λαός καταφεύγει στην πόλι. Η πείνα και ο θάνατος παραμονεύουν. Ο ιεροκήρυκας Αυγουστίνος, τη δύσκολη εκείνη ώρα, εμφανίζεται ως άγγελος Θεού και σώζει την πόλι.

Κάνει συσσίτια, που φτάνουν μέχρι και 8.150 πιάτα την ημέρα. Είνε ένα θαύμα, που ο ίδιος το αποδίδει στον άγιο Νικόλαο, πολιούχο της Κοζάνης. Οι Γερμανοί πολλές φορές τον δικάζουν για να τον εκτελέσουν, ο Θεός όμως τον προστατεύει.

BINTEO: «Γερμανική κατοχή 1941»

από την παρουσίαση της σχολικής γιορτής στο Δημοτικό σχολείο Νεοχωρίου Χαλκιδικής.

Πηγή: [Σοφία Ντρέκου/Αέναη επανάσταση](#)